

ספרות עברית וכללית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון: סיפור קצר

פרק שני: דרמה

פרק שלישי: רומאן ונובלה

פרק רביעי: שירה (שירת ימי הביניים, שיר שלא נלמד, שירת חיים נחמן ביאליק, שירת נתן אלתרמן)

מארבעת הפרקים עליך לבחור בשלושה פרקים ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – $33\frac{1}{3}$ נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת לענות עליה.

(2) לנבחים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

(4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתובת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה – $16\frac{2}{3}$ נקודות).
אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

שים לב: בשאלות 1-2 אפשר לענות גם על פי הסיפור "צלליות" מאת אמיר גוטפרינד.

1. האם חל שינוי בדמות מרכזית בסיפור קצר שלמדת? מה גרם לשינוי או להיעדר השינוי? הסבר והדגם את דבריך.
2. בסיפור קצר שלמדת, תאר התנגשות בין השקפות עולם מנוגדות או בין דמויות, והסבר את התרומה של התנגשות זו לבניית משמעות הסיפור.
3. צלליות / אמיר גוטפרינד
לצלליות בסיפור יש משמעות ריאלית ומשמעות סמלית.
הסבר והדגם כיצד כל אחת מן המשמעויות האלה באה לידי ביטוי בסיפור.

פרק שני – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 4-7 ($33\frac{1}{3}$ נקודות).

4. טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"; טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"
 כיצד הניגוד בין עיוורון פיזי או עיוורון סמלי ובין פיקחון ומודעות בא לידי ביטוי בטרגדיה של סופוקלס או של שקספיר שלמדת? הסבר את התרומה של ניגוד זה לבניית משמעות הטרגדיה.
5. גם גדולתו וגם אסונו של הגיבור הטרגי נובעים מאמונתו המוחלטת בצדקת דרכו ומחוסר יכולתו להתפשר ולהכיר בצדקתו של האחר.
 הסבר והדגם קביעה זו על פי טרגדיה של סופוקלס או של שקספיר שלמדת.

מחזה מודרני

6. מחזות רבים מתארים עוולות שמעוללים בני האדם.
 א. תאר את העוול שבא לידי ביטוי במחזה המודרני שלמדת. הסבר מדוע נגרם העוול, וכיצד הוא השפיע על הדמויות שנפגעו ממנו. ($23\frac{1}{3}$ נקודות)
 ב. האם תוקן העוול במחזה שלמדת? הסבר והדגם את דבריך. (10 נקודות)
7. סיבוך והתרה הם שניים מן השלבים במחזה.
 תאר והסבר את שני השלבים האלה בעלילת המחזה המודרני שלמדת.

פרק שלישי – רומאן ונובלה

ענה על אחת מן השאלות 8-10 ($33\frac{1}{3}$ נקודות).

שים לב: בשאלות 8-9 אפשר לענות גם על פי הרומאן "1984" מאת ג'ורג' אורוול.

8. ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. מה הם לדעתך הרעיונות המרכזיים ברומאן או בנובלה שלמדת?

הסבר והדגם את דבריך. (25 נקודות)

ב. האם רעיונות אלה רלוונטיים לחיינו? נמק את דבריך. ($8\frac{1}{3}$ נקודות)

9. פעמים רבות נסיבות החיים הקשות המתוארות ביצירות ספרות מעמידות למבחן יחסי אנוש, כמו אהבה, ידידות, נאמנות והיחלצות לעזרה.

בחן קביעה זו על פי הרומאן או הנובלה שלמדת. הסבר והדגם את דבריך.

1984 / ג'ורג' אורוול

10. א. כיצד באה לידי ביטוי ברומאן זה סוגיית כוחן של התעמולה ושל שטיפת המוח בעיצוב התודעה של אזרחי המדינה?

הסבר והדגם את דבריך. (25 נקודות)

ב. האם לדעתך סוגיה זו רלוונטית גם בימינו? הסבר והדגם את דבריך. ($8\frac{1}{3}$ נקודות)

פרק רביעי – שירה

(שירת ימי הביניים, שיר שלא נלמד, שירת חיים נחמן ביאליק, שירת נתן אלתרמן)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 11-21:
 על שאלה אחת משירת ימי הביניים או שיר שלא נלמד (שאלות 11-14)
 ועל שאלה אחת משירת חיים נחמן ביאליק או משירת נתן אלתרמן (שאלות 15-21)
 (לכל שאלה – $\frac{2}{3}$ נקודות).

ענה על אחת מן השאלות 11-14.

שירת ימי הביניים

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרייך.

הִים בִּינִי וּבִינְךָ / שמואל הנגיד

הִים בִּינִי וּבִינְךָ / וְלֹא אָטָה לְחִלּוֹתְךָ
 וְלֹא אָרוֹץ בְּלֵב חֶרֶד / וְאֵשֵׁב עַל קְבוּרַתְךָ?
 אֲמַת, אִם אֶעֱשֶׂה כְּזֹאת / אָהִי בּוֹגֵד בְּאַחֲוֹתְךָ!
 אָהֵה, אָחִי, אֲנִי יוֹשֵׁב / עָלַי קִבְרְךָ לְעַמְתְּךָ,
 לָךְ מְכֹאֹב בְּתוֹךְ לִבִּי / כְּמִכְאוֹבִי בְּמִיתְתְּךָ. 5
 וְאִם אָתֶן לָךְ שְׁלוֹם - / וְלֹא אֶשְׁמַע תְּשׁוּבַתְךָ,
 וְלֹא תִצָּא לְפָנָשְׁנִי / בְּיוֹם בּוֹאִי לְאֲדַמְתְּךָ,
 וְלֹא תִשְׁחַק בְּקִרְבִּי / וְלֹא אֶשְׁחַק בְּקִרְבְּתְךָ,
 וְלֹא תִרְאֶה תְמוֹנָתִי / וְלֹא אִרְאֶה תְמוֹנַתְךָ,
 לְמַעַן כִּי שְׂאוֹל בִּיתְךָ / וּבִקְבֹר מְעוֹנָתְךָ - 10
 בְּכֹר אָבִי וּבֶן אִמִּי, / שְׁלוֹמִים לָךְ בְּאַחֲרִיתְךָ,
 וְרוּחַ אֵל תְּהִי נְחָה / עָלַי רוּחְךָ וְנִשְׁמָתְךָ!
 אֲנִי הוֹלֵךְ לְאַרְצִי, כִּי / בְּאַרְץ סָגְרוּ אוֹתְךָ.
 וְאֲנוּם עֵת וְאִיקֶץ עֵת - / וְאֵת לְעַד בְּנוֹמְתְךָ,
 וְעַד בּוֹא יוֹם חֲלִיפָתִי / בְּלִבִּי אֵשׁ פְּרִידָתְךָ! 15

הבית השלישי בשיר זה מסתיים במילה "בְּאַחֲוֹתְךָ".

כיצד באה לידי ביטוי בשיר כולו אחוות האחים? הסבר והדגם את דבריך.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

מְלִיצְתֵי בְּדֹאגְתֵי הַדּוּפָה / שלמה אבן גבירול

מְלִיצְתֵי בְּדֹאגְתֵי הַדּוּפָה / וְשִׁמְחָתִי בְּאַנְחָתִי דְחוּפָה,
 וְאִם אֶרְאֶה שְׂחֹק - יִבְכֶּה לְבָבִי / לְחִתִּי שֶׁהִיא מְנִי קְטוּפָה.
 "יְדִידִי, הֲלָבֵן עֵשׂוֹר וְשִׁשָּׁה / סִפְדַּ וּבְכּוֹת עָלַי יוֹם הָאֲסִיפָה -
 אֲשֶׁר הָיָה לְהַמְשִׁיךְ בְּיַלְדוֹת / בְּלַחֲמֵי כַּחֲבַצְלֹת שְׂזוּפָה?"
 5 שְׁפִטְנֵי לְבָבִי מְנַעֲוֵרִי / וְעַל כֵּן הֵיטָה נִפְשֵׁי כְּפוּפָה,
 וְשֵׁם הַבֵּיץ וְהַמוֹסֵר מְנַתּוֹ / וְנִפְשֵׁי הַחֲרוּצָה שֵׁם קְצוּפָה.
 "וַיֵּמָר בְּצַע בְּהִתְקַצֵּף? אֲבָל דָּם / וְקוֹה, כִּי לְכָל מִכָּה תְרוּפָה!
 וַיֵּמָר יוֹעִיל בְּכּוֹת עַל הַמְּצוּקִים / וַיֵּמָר יוֹעִיל לְדַמְעָה הָעֲרוּפָה?"
 וַיֵּמָר אוֹחִיל וְעַד כִּמָּה אֶיֱחַל - / וְהַיּוֹם עוֹד וְלֹא מְלֹאָה תְקוּפָה?
 10 וְטָרַם בּוֹא צְרִי גִלְעָד - וַיִּמּוֹת / אֲנוּשׁ נִכְאָב אֲשֶׁר נִפְשׁוֹ נְגוּפָה.

מהו המצב הנפשי של הדובר בשיר זה? הסבר כיצד שתיים מדרכי העיצוב בשיר מסייעות לבטא מצב נפשי זה.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

חֵי אֶהְבֶּה / טדרוס בן יהודה אבולעאפיה

חֵי אֶהְבֶּה, צְפָרִים, עוֹפוֹ אֵלַי אוֹהֲבִים
 וַיֵּשְׂאוּ שְׁלוֹם כּוֹאֲבִים תוֹךְ בּוֹר כְּלוֹא יוֹשְׁבִים,
 בִּי תֹאמְרוּ כִּי רַעֲבִים הֵם צִמְאִים, אֲבָל
 לְחֵם דְּמַעוֹת וְדָם יֵב אוֹכְלִים שׁוֹאֲבִים,
 יוֹשְׁבִים בְּבוֹר מֵאֶפֶל שֶׁפֶל כְּנַפֵּל, וּבֵין
 פְּרַעוֹשׁ וַיִּתּוֹשׁ וְכַנִּים לוֹהֲטִים שׁוֹכְבִים.
 חֵיּוֹת קְטַנּוֹת אֲשֶׁר לֹא נִקְרְאוּ עוֹד בְּשֵׁם
 מִשְׁתַּקְשָׁקִין שֵׁם כְּמוֹ חוֹשְׁקִים בְּעַת עוֹגְבִים,
 יִשְׂרָק זְבוּב לְדַבּוּרָה שֵׁם, וְשׁוֹן יִחְרַק
 עֵכָבֵר, וַיִּחַדּוּ עָלַי נֶפֶשׁ וְגוֹף אוֹרְבִים.
 הַנוֹגְשִׁים צוֹרְרִים אֲצִים, וְהַשׁוֹטְרִים
 צוּוּ לְבַל יִתְּנוּ לְחֵם וְהַעוֹרְבִים.

תאר את חוויותיו של המשורר בבית הסוהר, והסבר את התרומה של שתיים מדרכי העיצוב בשיר לעיצוב חוויות אלה.

שיר שלא נלמד

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אהבה של שני אנשים / נתן זך*

- בית 1
הוא לא אמר לה מלה שונה.
היא הלכה ברחוב כמו כל גברת.
בקצרה: הם לא נהגו אחרת
מכל בני זוג אחרים.
אבל גדף מהם ריח, כמין בשם, אהבה של שני אנשים.
- בית 2
הוא לא לחש לה באזנה דברים יותר מתוקים.
היא לא הביטה עמוק יותר בעיניו.
אבל היו ביניהם חלופים יותר כמוסים,
דברים שקשה לי לומר עכשו,
דברים, אם חייב אני לומר זאת, שאחרים נוסעים, סובאים, שוכחים,
צל הרים. בקצרה: אהבה של שני אנשים.
- בית 3
זה לא נמשך זמן רב. מי
חכם וידע כמה זמן דברים נמשכים.
אבל כל החיים, אם קצרים ואם ארוכים, החיים,
ארצה שגם בי תפגע, כמו ברק, מה אני אומר, רק תגע,
תרים, דבר-מה, אם חייב אני לומר זאת, יותר מקרבה,
עדנים, אהבה
של שני אנשים.

מהי המשאלה של המשורר בבית השלישי בשיר? הסבר על פי הבית הראשון והבית השני מה מביא את המשורר להביע משאלה זו.

* נתן זך (1930-2020) — משורר, סופר ומתרגם, חתן פרס ישראל לשירה בשנת 1995.
מספריו: בשלושה (1953); צפוניית מזרחית (1979); אומרים שממש יפה שם (2016).
השיר "אהבה של שני אנשים" התפרסם בספר כל החלב והדבש, עם עובד, 1966, עמ' 62.

ענה על אחת מן השאלות 15-21.

שירת חיים נחמן ביאליק

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא זכיתי באור מן ההפקר / חיים נחמן ביאליק

לא זכיתי באור מן ההפקר,
אף לא בא לי בירשה מאבי,
כי מסלעי וצורי נקרתי
וחצבתי מלבבי.

ניצוץ אחד בצור לבי מסתתר,
ניצוץ קטן – אף כלו שלי הוא,
לא שאלתי מאיש, לא גנבתי –
כי ממני ובי הוא.

ותחת פטיש צרותי הגדולות
כי יתפוצץ לבבי, צורעי,
זה הניצוץ עף, נתז אלעיני,
ומעיני – לחרוזי.

ומחרוזי יתמלט ללבבכם,
ובאור אשכם הצתיו, יתעלם,
ואנכי בחלבי ובדמי
את הבערה אשלם.

בשיר זה המשורר חושף לפני הקוראים את תהליכי היצירה האישיים והכמוסים שלו ומביע את ייסוריו על חשיפת יצירתו.
הסבר והדגם קביעה זו.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

"חוזה, לך ברח" [עמוס ז', י"ב] / חיים נחמן ביאליק

בית 1 "לך ברח?" – לא יברח איש כמוני!

הלוך בלאט למדני בקרי,
גם דבר פן לא למדה לשוני
וכקודם פבד יפל דברי.

בית 2 אס־כחי תם לריק – לא פשעי,

חטאתכם היא ושאו העון!
לא מצא תחתי סדן פטישי,
קודמי בא בעץ רקבון.

בית 3 אין דבר! אשלים עם גורלי:

את פלי אקשר לחגורתי,
ושכיר היום בלי שכר פעלי
אשובה לי בלאט כשבאתי.

בית 4 אל־נוי אשוב ואל־עמקיו

ואכרת ברית עם שקמי יער;
ואתם – אתם מסוס ורקב
ומחר ישא כלכם סער.

בבית השלישי בשיר חלה נקודת מפנה.

הסבר והדגם קביעה זו.

וְאִם יִשְׁאַל הַמְּלָאָךְ / חיים נחמן ביאליק

- וְתִיבֶשׁ? -

"לא, כִּי נִשְׁרָה עַל־דָּף גְּמָרָא קְדוּשָׁה.
גְּמָרָא הֵי־תָה לְזִקְנֵי שְׁעֵירַת גּוֹיִלִים וּמְעוּכָה,
וּבְכַרְסָה - שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת שְׁלִי־זִקְנֵנוּ הַלְבָּן,
חוּטֵי צִיצִיּוֹת פְּסוּלוֹת שְׁלִי־טְלִיתוֹ הַקְּטָנָה
וּסְמָנִים שְׁלִי־הַרְבֵּה טְפוֹת חֶלֶב וְשַׁעוּה,
וּבְגְמָרָא הַזֹּאת, בְּמַעֲי אוֹתִיּוֹת מֵתוֹת
בְּדָד פֶּרְפְּרָה נִשְׁמָתִי."

- וְתַחֲנַק? -

"לא, פֶּרְפְּרָה וְתִשׁוּר, מְלָאָכִי!
בְּאוֹתִיּוֹת הַמֵּתוֹת שִׁירֵי חַיִּים הַקְּרוּ,
וּבְאַרוֹן סִפְרֵי זִקְנֵי מַתִּי עוֹלָם נִזְדַּעְזְעוּ.
שׁוֹנִים הֵיוּ הַשִּׁירִים: עַל־עֵב קְטָנָה וּבְהִירָה,
עַלִי קָרוֹ הַזֶּהָב וְעַלִי דְמָעָה מִזְהִירָה,
עַלִי צִיצִיּוֹת פְּסוּלוֹת וְעַלִי טְפוֹת שְׁלִי־שַׁעוּה -
אֶךְ שִׁיר אַחַד לֹא יִדְעָה - שִׁיר עֲלוּמִים וְאַהֲבָה.
וְתַכַּל לְצֹאֵת, וְתַהֲמָה, וְלֹא־מַצָּאָה תִּנְחוּמִין,
וְתַתְּעַלֵּף עַד־כְּלוֹתָהּ, וְיֵהִי צַר־לָהּ עַד־מָוֹת.
פַּעַם אַחַת פָּקְדָתִי אֶת־גְּמָרְתִּי הַבְּלָה -
וְהִנֵּה פְּרָחָה מֵתוֹכָהּ נִשְׁמָתִי."

וְעַדִּין הִיא טָסָה וּמְשׁוֹטְטָה בְּעוֹלָם,
מְשׁוֹטְטָה וְתוֹעָה וְאֵינָה מוֹצֵאת תִּנְחוּמִין;
וּבְלִילוֹת הַצְּנוּעִים שְׁבִתְחִלַּת כָּל־חֲדָשׁ,
בְּהַתְּפַלֵּל הָעוֹלָם עַלִי פְּגִימַת הַלְבָּנָה,
הִיא מֵתְרַפְּקָה בְּכַנְפָּה עַלִי שַׁעַר הָאֲהָבָה,
מֵתְרַפְּקָת, דּוֹפְקָת וּבוֹכִיָּה בְּחֶשְׂאִי,
וּמֵתְפַלְּלָה עַל־הָאֲהָבָה."

בְּנִי, נִשְׁמָתְךָ אֵיךְ? -

"שׁוּט בְּעוֹלָם, בְּקִשְׁנָה, מְלָאָכִי!
יֵשׁ בְּעוֹלָם כְּפָר שְׁאָנוּ, מְקַוֵּה חוֹמַת יְעָרִים,
וְלִכְפָּר רִמְיֵעַ תַּכְלַת, בְּלִי מְצָרִים רְקִיעַ,
וְלְרִמְיֵעַ הַתַּכְלַת בְּתִי־חִידָה בְּאִמְצָע:
עַב יְחִידָה, לְבָנָה וּקְטָנָה.
וּבְצִהְרֵי יוֹם קִיץ בְּדָד שְׁחֻק־שֵׁם יָלַד,
יָלַד עָזוּב לְנַפְשׁוֹ, רַף וְיְחִיד וְחוּלָם -
וְאֲנִי הוּא הַיָּלַד, מְלָאָכִי.
פַּעַם אַחַת הִתְעַלֵּף כָּל־הָעוֹלָם וַיִּשְׁתַּקַּח,
וְשְׁתֵּי עֵינֵי הַיָּלַד הִשְׁמִימָה גְּמֻשְׁכוּ,
וַיִּרְאֶנָּה הַיְחִידָה, הַזְּכָה, הַבְּרוּרָה,
וּנְפִשׁוֹ יִצְאָה בְּרֹאוֹתוֹ, כְּצֹאת יוֹנָה מִשׁוּבְכָה,
אֶל הָעֵב הַנִּחְמָדָה."

- וְתַמּוּג? -

"גַּם־שְׁמֵשׁ יֵשׁ בְּעוֹלָם, מְלָאָכִי!
אֶת־נִשְׁמָתִי הַצִּיָּלָה קָרוֹ פֶּזַר רְחֻמְנָיָה,
וְעַל־כַּנְפֵי הַזֶּהָר יָמִים רַבִּים פִּזְּזָה
כְּצַפְרֵת לְבָנָה;
פַּעַם רַכְבָּה בְּבִקְרַעֲךָ עַל־גֹּב קָרוֹ הַזֶּהָב,
הַלוֹף הַלְכָה לְבַקֵּשׁ פְּגִינַת טַל בֵּין הַדְּשָׁאִים,
וְדַמְעָה זָכָה וְתַמָּה אֲזִי עַל־לַחֲיֵי רַעְדָה,
וְתַזְדַּעְזַע הַקָּרוֹ וְנִשְׁמָתִי צָנְחָה -
וְתִשְׁתַּקַּע בְּדַמְעָה."

הסבר והדגם כיצד באה לידי ביטוי חוויית הבדידות בשיר. בתשובתך הסבר את הקשר בין חווייה זו

שירת נתן אלתרמן

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרייך.

יְרֵחַ / נתן אלתרמן

גַּם לְמִרְאָה נוֹשֵׁן יֵשׁ רִגְעַ שֶׁל הַלְדָּת.
שָׁמַיִם בְּלִי צְפוּר
זָרִים וּמְבַצְרִים.
בְּלִילָה הַסְּהוּר מוּל חִלּוּנָה עוֹמְדָת
עִיר טְבוּלָה בְּכִי הַצְּרָצְרִים.

וּבְרִאוֹתָהּ כִּי דָרְךָ עוֹד צוֹפָה אֶל הַלֵּךְ
וְהִירֵחַ
עַל כִּידוֹן הַבְּרוּשׁ
אֵתָהּ אוֹמֵר – אֵלֵי, הָעוֹד יִשָּׁנֵם כָּל אֵלֶּה?
הָעוֹד מֵתָר בְּלַחֵשׁ בְּשִׁלּוּמָם לְדָרְשׁ?

מֵאֲגֻמֵיהֶם הַמַּיִם נִבְטִים אֵלֵינוּ.
שׁוֹקֵט הָעֵץ
בְּאֶדָם עֲגִלִים.
לְעַד לֹא תַעֲקֹר מְמוֹנִי, אֵלֵהֵנוּ,
תּוֹגַת צַעֲצוּעֵיךָ הַגְּדוֹלִים.

מהו החשש שבא לידי ביטוי בשתי השאלות המסיימות את הבית השני בשיר? הסבר את הקשר בין שאלות אלה ובין החווייה המתוארת בשיר.

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

ליל קיץ / נתן אלתרמן

דומיה בְּמֶרְחָבִים שׁוֹרְקֵת.
 בְּהֶק הַסִּכּוּן בְּעֵין הַחֲתוּלִים.
 לִילָה. כְּמֵה לִילָה! בְּשָׁמַיִם שְׁקֵט.
 כּוֹכָבִים בְּחֲתוּלִים.

זָמַן רָחֵב, רָחֵב. הַלֵּב צִלְצַל אֶלְפִים.
 טל, כְּמוֹ פְּגִישָׁה, אֶת הָרִיסִים הַצְּעִיף.
 בְּמַגְלֵב זָהָב פָּנָס מְפִיל אֶפִים
 עֲבָדִים שְׁחָרִים לְרָחֵב הָרְצִיף.

רוּחַ קִיץ שְׁטָה. עֲמוּמָה. רוֹגֵשֶׁת.
 עַל כֶּתֶף גְּנִים שְׁפָתֶיהָ וְשִׁפְכוֹת.
 רַע יִרְקָרֵק. תְּסִיסֵת אֹרוֹת וְחֶשֶׁד.
 רְתִיחַת מְטֻמוֹן בְּקֶצֶף הַשְּׁחָר.

וְהַרְחֵק לַגְּבָהּ, בְּנֵהִימָה מְרַעֶבֶת,
 עִיר אֲשֶׁר עֵינֶיהָ זָהָב מְצָפוֹת,
 מִתְאַדָּה בְּזַעַם, בְּתִימְרוֹת הָאֶבֶן,
 שֶׁל הַמְּגֻדְלִים וְהַכְּפוֹת.

בחר מן השיר בשני ציורי לשון שהרשימו אותך. הסבר מה הרשים אותך בציורי הלשון האלה, ומהי התרומה של כל אחד מהם לעיצוב האווירה בשיר. הדגם את דבריך.

20. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "עוד אבוא אל ספך") מאת נתן אלתרמן.
קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

בית 1
עוד אבוא אל ספך בשפתיים כבות.
עוד אצניח אליך ידיים.
עוד אמר לך את כל המלים הטובות,
שישנו,
שישנו עדן.

בית 2
כי ביתך העני כה חשך לעת ליל
ועצוב בו ודאי לאין סוף.
וחיי שכרעו בלי הגיע אליך,
הסגרו לחוצות ולתך.

בית 3
אך פתאם את נוגעת כיד מבהיקה.
את פולחת כזכר נשכח.
הדממה שבלב, בין דפיקה לדפיקה,
הדממה הזאת
היא שלך.

אילו רגשות של הדובר כלפי הנמענת באים לידי ביטוי בשיר? הסבר את התרומה של שתיים מדרכי העיצוב בשיר לביטוי רגשות אלה.

21. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר משמור / נתן אלתרמן

על פני הרחוב, אשר הדליק את הצללים,
עכשו חשרות הצפרים אינן עפות,
אבל בחרף מקולן בין העלים
כל השדרות בעיר צוחות כמטרפות.
עכשו שותקות הן, כי צפור אין בין עליהם.
החשך בא, מואר חשמל וגחלים.

החשך בא, מואר חשמל של אותיות.
מואר שלטים של אותיות ושל מלים.
מאחורי מוטות ברזל וחביות
נושם הים, גדול וזר כבית-חולים.
החשך בא, מואר חשמל ואותיות.
החשך בא, מואר מלים וגחלים.

שמרי נפשך העיפה, שמרי נפשך,
שמרי חייך, בינתך, שמרי חייך,
שער ראשך, עורך שמרי יפייך,
שמרי לבך הטוב, אמציהו בידיך.

הנה הרוח יד שולחת ובלי רחש
פתאם חלון לאט נפתח בחשכה.
אמרי מדוע את צוחקת כמו פחד,
אמרי מדוע את קופאת כמו שמקה?
אמרי מדוע העולם כה זר עדין
ואש ומים מביטים בו מכל צד?
אמרי מדוע בו מפרפרים חייך
כמו צפור מבהלה בתוף כפייד?
אמרי מדוע את מעוץ ורעד רב
כמו צפור בחדר בחפשה אשנב?

שמרי נפשך, כחך שמרי, שמרי נפשך,
שמרי חייך, בינתך, שמרי חייך,
מקיר נופל, מגג נדלק, מצל חשך,
מאבו קלע, מספיו, מצפרגים.
שמרי נפשך מן השורף, מן החותך,
מן הסמוך כמו עפר וכמו שמים,
מן הדומם, מן המחכה והמושך
והממת כמיבאר ואש-כירים.
נפשך שמרי ובינתך, שער-ראשך,
עורך שמרי, שמרי נפשך, שמרי חייך.

העיר חשכה. אין איש יודע מה זה עם.
אין עם יודע מה זה איש ומה אשה.
אך בחוצות, אך בחוצות בערב חם,
בערב חם השט כצחק וכלחישתה,
רצים על שתים השמים והים
והשקיעה שנפרדה מן העולם
והדגלים והשפה החדשה
האנשים והנשים, יינם, לחמם.

זה ערב קיץ לכאורה, זה לכאורה
רק ערב קיץ טוב, ידוע וישן,
שבא לחסד ולרחמים, לא למורא
ולא לרחש חשדות ודבר אשם,
שבא עם ריח תבשילים ועם מנורה
אשר תאיר עד אם ננוח ונישן.
רק ערב קיץ חם וטוב הוא לכאורה,
רק ערב קיץ חם שבא לא למורא.

שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, לִבֶּךָ שְׁמָרִי, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ,
 שְׁמָרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמָרִי חַיִּיךָ,
 אוֹלֵי הָאֲשֶׁר בְּךָ שׁוֹכֵן וְהוּא דְבָשֶׁךָ,
 דְּבָשֶׁךָ הֶחֱם כְּדָמִי לִבֶּךָ וְדַמְעוֹתֶיךָ,
 דְּבָשֶׁךָ הֶחֱם וְהִכְבֵּד וְהִחֲשֶׁךָ--
 הָעֶרֶב בָּא. יָפֶה מָמְנוּ אֵין בִּינְתִים.
 הָעֶרֶב בָּא. הוּא כָּכָר הַחֲלִיף אֶת הַשְּׁמִים.

שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, הֲלֹא טוֹבוֹת צוֹפֵן הָעֶרֶב
 וְרַק עוֹד אֵין לְדַעַת בְּיַד מִי וְאִיךָ.
 הֲלֹא הָרוּחַ, שְׁאִינָה מְדַבֶּרֶת,
 לֹא לְחַנֵּם רְכוֹת נוֹגַעַת בְּכַתְפֶךָ.
 בָּאוֹר יָרַח וְחֲשֵׁמֶל הָעִיר מוֹאֶרֶת.
 שְׁמָרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ.

הַגִּידִי לָמָּה וְאֵל מִי בְּלִי קוֹל בּוֹכָה אַתָּה?
 אֲמָרִי מִנֵּן לָךְ, פְּתִיחַ מֵאֲמִינָה,
 שְׁהַחַיִּים נוֹצְרוּ לֹא לְלַמְדֵנוּ דַעַת,
 כִּי אִם נוֹצְרוּ כְּדִי לְטַל אֶת הַבִּינָה?
 אֲמָרִי, כִּי צֵד? מִדּוֹעַ? מִי אָמַר לָךְ זֹאת?
 אֲמָרִי, מִנֵּן? מִי גָלָה לָךְ אֶת הַסּוּד?

הַסְכָּנוֹת רְבוֹת וּמְסֻפָּרֵן מֵאָה
 וְהֵן רוֹבְצוֹת אוֹלֵי בְּמַעְגָּל אוֹרֵב
 אֶךְ לֹא אוֹתֵן, אֶךְ לֹא אוֹתֵן אֶת יְרָאָה,
 רַק אֶת נִפְשֶׁךָ הַמְּאֹהֶבָה וְהַמְּלֹאָה,
 הַמְּתַחַלְחֶלֶת לְקוֹל צַעַד מִתְקַרֵּב,
 אוֹתָהּ יְרֵאת, אֶת הַרְכָּה, אֶת הַשְּׂוִיָּה,
 אֶת הָרָעָה, אֶת הָרוֹחֶצֶת בְּדָמֵי לֵב.

על פי שיר זה, דווקא הביתי, הקרוב והיום-יומי יכול להיות מקור לסכנה ולאימה.

הסבר והדגם קביעה זו.

בהצלחה!